

Kırıkkale İli Karakeçili İlçesi Kurtuluş Mahallesi Kapı Çeşitleri ve Kullanım Tekniklerinin Araştırılması

Ayşe Nur Yıldız^{1*}
Düzce Üniversitesi
mimaraysenuryildiz@gmail.com
ORCID No: 0009-0008-2952-5165

Beyza Bayrak²
Düzce Üniversitesi
beyzabayrak530@gmail.com
ORCID No: 0009-0000-9068-9371

Öznur Keskin³
Düzce Üniversitesi
oznurkeskin81@gmail.com
ORCID No: 0009-0007-8309-2762

Submission Date: 04.08.2025 / Acceptance Date: 16.08.2025

ÖZ

Günümüzde hızla değişen yaşam tarzları, teknolojik gelişmeler ve yapı üretim tekniklerindeki dönüşümler, geleneksel yapı elemanlarının işlevsel ve biçimsel özelliklerinde önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Bu doğrultuda, yapının işlevselliğinin yanı sıra simgesel bir parçası da olan kapılar, sadece geçiş elemanları olarak değil; aynı zamanda yapının mimarisiyle kurduğu estetiksel uyum, yerleşim planındaki konumu ve bağlı olduğu sosyo-kültürel çevreyle olan ilişkisi bakımından da araştırılmaya ve incelenmeye değer mimari unsurlardır. Bu çalışmada, Kırıkkale ili Karakeçili ilçesi Kurtuluş Mahallesi'nde mevcut halde bulunan farklı yapı türlerine ait kapılar, işlevsel, yapısal ve estetik özellikleri bakımından detaylı olarak incelenmiş; böylece bölgenin geleneksel mimari karakteristiğine yol gösterecek neticeler elde edilmesi amaçlanmıştır. Saha araştırmaları doğrultusunda gerçekleştirilen alan gezisinin sonucunda elde edilen fotoğraf çekimleri, görsel dokümanlar ve mevcut kapıların çizim analizleri incelenip, kapıların imalatında tercih edilen malzeme türleri, mevcut halde uygulanan üretim teknikleri ve montaj süreçleri detaylı biçimde belgelenmiştir. Çalışma sürecinde, bazı kapıların geleneksel yöntemlerle üretilmeye devam ettiği, bazılarının ise zaman içerisinde modern yapı tekniklerine uygun şekilde yeniden değerlendirilip restore edildiği tespit edilmiştir. Bu sayede geleneksel ve modern üretim tekniklerinin iç içe geçerek birbirine uyum sağladığı örnekler, yerel mimari kültürünün zaman içerisinde dönüştüğünü açık bir şekilde ortaya koymuştur. Elde edilen neticeler doğrultusunda, Kurtuluş Mahallesi'nde gözlemlenen kapı türlerinin, yerel yapı kültürünün korunabilmesi ve geleceğe aktarılabilmesi açısından büyük bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak, bu çalışma ile geleneksel kapılar belgelenecek, kültürel mirasın devamlılığı ve yerel mimarlık uygulamalarının korunması açısından öneriler geliştirilmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın, mimarlık tarihi ve çalışma alanında yapılacak gelecekteki araştırmalara katkı sunması öngörülmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Geleneksel Yapılar, Kapı Özellikleri, Yapım Teknikleri, Mimari Elemanlar, Kırıkkale

ABSTRACT

In today's rapidly changing lifestyles, technological advances, and transformations in construction techniques, notable changes have occurred in the functional and formal characteristics of traditional building elements. In this context, doors, as symbolic architectural components, are worth examining not only as transition elements but also in terms of their aesthetic harmony with architecture, their position within the layout, and their relationship with the socio-cultural context. This study analyzes the doors of various building types in the Kurtuluş Neighborhood of Karakeçili District, Kırıkkale Province, focusing on their functional, structural, and aesthetic features, to reveal the traditional architectural characteristics of the region. Field research and site surveys were conducted, during which visual data such as photographs and drawings were collected. The materials used in indoor production, the manufacturing techniques applied, and the installation processes were examined in detail. Findings indicate that while some doors are still produced using traditional methods, others have been restored or reinterpreted with modern construction techniques. These examples demonstrate how traditional and modern production methods have merged and adapted, clearly reflecting the transformation of local architectural culture over time. It has been emphasized that the door types observed in Kurtuluş Neighborhood are of great importance for preserving and transmitting local building culture to future generations. By documenting traditional doors, this study aims to support the continuity of cultural heritage and the preservation of local architectural practices. Moreover, it is expected to provide a reference for future research in architectural history and cultural heritage conservation.

KEYWORDS

Traditional Structures, Door Characteristics, Construction Techniques, Architectural Elements, Kırıkkale

* Sorumlu yazar.

GİRİŞ

Mimarlık, barınma ihtiyacını karşılayanın ötesinde toplumların tarihsel, kültürel ve sosyolojik birikimlerini yansıtan bir alandır. Geleneksel konutlar, yaşam tarzı, iklim koşulları, malzeme tercihleri ve inşaat teknikleri hakkında değerli bilgiler sunar (Rapoport, 1969). Bu geleneksel kültürün yansıtıldığı yapıların ayrılmaz bir yapı elamanı olan kapılar, yalnızca geçiş noktası değil; aynı zamanda estetik, sembolik ve kültürel anlamlar içeren mimari bileşenlerdir.

Kapılar, tarih boyunca mahremiyet, güvenlik ve toplumsal statünün göstergesi olmuş; form, malzeme ve süsleme çeşitliliğiyle yerel kimliğin bir yansıması haline gelmiştir (Siegert, 2012). Bu araştırmanın alanı olan Karakeçili ilçesi, İç Anadolu Bölgesi'nin Kırıkkale iline bağlı ve geleneksel kırsal mimarinin örneklerini hâlâ barındıran yerlerden biridir. İlçenin Kurtuluş Mahallesi, özellikleriyle dikkat çeken özgün konut yapıları ve el yapımı ahşap kapılarıyla öne çıkmaktadır.

Kırıkkale ve çevresinde gerçekleştirilen akademik araştırmalar, özellikle Keskin, Konur Köyü ve benzeri yerleşimlerdeki geleneksel mimari dokunun belgelenmesi, korunması ve yeniden işlevlendirilmesi konularına yoğunlaşmaktadır (Laleli, 2014; Canöz, 2020). Bu çalışmalar, doğal taş evler, geleneksel konut elemanları ve kültürel miras unsurlarını tipolojik, malzeme odaklı ve sosyo-kültürel bağlamda incelemiş; elde edilen bulguları koruma ve restorasyon önerileriyle desteklemiştir. Literatürde, bölgesel mimari mirasın yalnızca fiziksel varlığının korunması değil; aynı zamanda yerel üretim tekniklerinin, zanaatkarlık geleneklerinin ve sosyo-kültürel kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Koç Altuntaş & Onur, 2021).

Bu bağlamda, Kurtuluş Mahallesi'ndeki geleneksel kapı tipolojilerini, malzeme özelliklerini ve kullanım biçimlerini ayrıntılı biçimde ele alan bu çalışma, mevcut literatürdeki yaklaşımları tamamlayan özgün bir katkı niteliği taşımaktadır. Kapıların, mimari işlevlerinin ötesinde, kültürel sembollerin, toplumsal aidiyetin ve yerel estetik anlayışın taşıyıcı unsurları olarak değerlendirilmesi; çalışmanın hem içerik hem de yöntem bakımından önceki araştırmalardan ayrışmasını sağlamaktadır. Böylelikle, bölgesel mimari mirasın belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması yönünde akademik bilgi birikimi, kapı ölçeğinde derinlemesine incelenmiş olmaktadır.

Alan araştırması da dahil olmak üzere, incelenen kapılar fotoğraf, ölçüm ve yerinde gözlem yöntemleriyle belgelenmiş; elde edilen veriler, bölgenin malzeme kullanımı, yapım teknikleri, estetik anlayışı ve sosyo-kültürel etkileri bütüncül bir bakış açısıyla sunulmuştur.

GELENEKSEL MİMARİ ve KAPI KÜLTÜRÜ

Geleneksel mimari, bir toplumun çevresi, tarihsel gelişimi ve kültürel değerlerini somut biçimde yansıtır. Yerel malzemeler, inşaat yöntemleri ve kültürel alışkanlıkların birleşimiyle ortaya çıkan yapılar, yalnızca barınma alanı değil, aynı zamanda kültürel mirasın taşıyıcısıdır (Bektaş, 2001). Bu çerçevede kapılar, geleneksel mimaride hem işlevsel hem de sembolik yönleriyle önemli bir yer tutarak kültürel hafızayı koruyan unsurlar olmaktadır.

Kapılar, yalnızca geçiş elemanı olmayıp, yerel kimlik ve kültürel belleğin yansıdığı mimari yüzeylerdir. Geleneksel yapılarda kapıların formu, malzemesi ve süslemeleri, ait oldukları coğrafyanın mimari karakterini ve dönemin sosyal yapısını yansıtır (Çelik & Bideci, 2023), (Bozkurt ve Altınçekiç, 2013).

Kapının konumu ve yönü de kültürel ipuçları sunar; bazı geleneksel evlerde kapılar doğrudan sokağa değil, avluya veya geçiş yollarına açılarak gizliliği ve sosyal düzeni korur. Bu bağlamda kapılar, yapı ile sokak, iç-dış mekân ve birey-toplum arasındaki sınırları tanımlayan eşiklerdir; mahremiyet, aidiyet ve

sosyal düzenle doğrudan ilişkilidir (Brookes, 2020). Tokmak biçimi, yüksekliği ve süslemeler ise yerel gelenekler ve sosyal yapıya dair bilgi verir (Bektaş, 2001).

Sonuç olarak, geleneksel mimaride kapılar, teknik bir öge olmanın ötesinde, kültürel kimlik, toplumsal düzen ve estetik anlayışın ifade bulduğu çok boyutlu unsurlardır. Bu nitelikleriyle kapılar, hem mimarlık tarihine değer katar hem de yerel mimari mirası gelecek nesillere aktarmada korunması gereken kültürel varlıklar olarak önem taşır.

KARAKEÇİLİ KONUTLARI

Karakeçili, İç Anadolu Bölgesi'nin kırsal yerleşim özelliklerini yansıtan mimari yapısıyla öne çıkan bir yerleşim yeridir. Göçebe yaşamdan yerleşik düzene geçişin izlerini barındıran bölge, yerel malzeme kullanımı ve sosyal yaşamın mekânsal izdüşümünü barındıran konut tipolojileriyle dikkat çeker. Bu konutlar, sade, işlevsel ve yerel ihtiyaçlara uygun planlamalarıyla şekillenmiş; taş, kerpiç ve ahşap gibi doğal malzemelerle inşa edilmiştir. Çatı yapıları, iç avlular ve dışa kapalı planlar ise iklim ve mahremiyet anlayışı doğrultusunda geliştirilmiştir.

Kapılar ise yalnızca geçiş unsuru değil, aynı zamanda ev sahibinin sosyo-ekonomik durumu ve estetik tercihlerini yansıtan kültürel göstergelerdir. Bazı konutlarda sade kapılar tercih edilirken, bazılarında dikkat çekici ahşap işçilikleri görülmektedir. Karakeçili konutlarında misafir ağırlama geleneği, cinsiyet temelli mekânsal ayırım ve yarı açık avlular gibi unsurlar, mimarinin sosyolojik temellerini görünür kılmaktadır.

YÖNTEM VE MATERYAL

Bu çalışma, Kırıkkale ili Karakeçili ilçesi Kurtuluş Mahallesi'ndeki geleneksel konut kapılarını mimari, estetik ve sosyo-kültürel açıdan değerlendirmek amacıyla nitel ve gözleme dayalı yöntemlerle yürütülmüştür. Veri toplama süreci, saha çalışmaları ve görsel analizlerden oluşan iki aşamalı bir yaklaşıma dayanmaktadır.

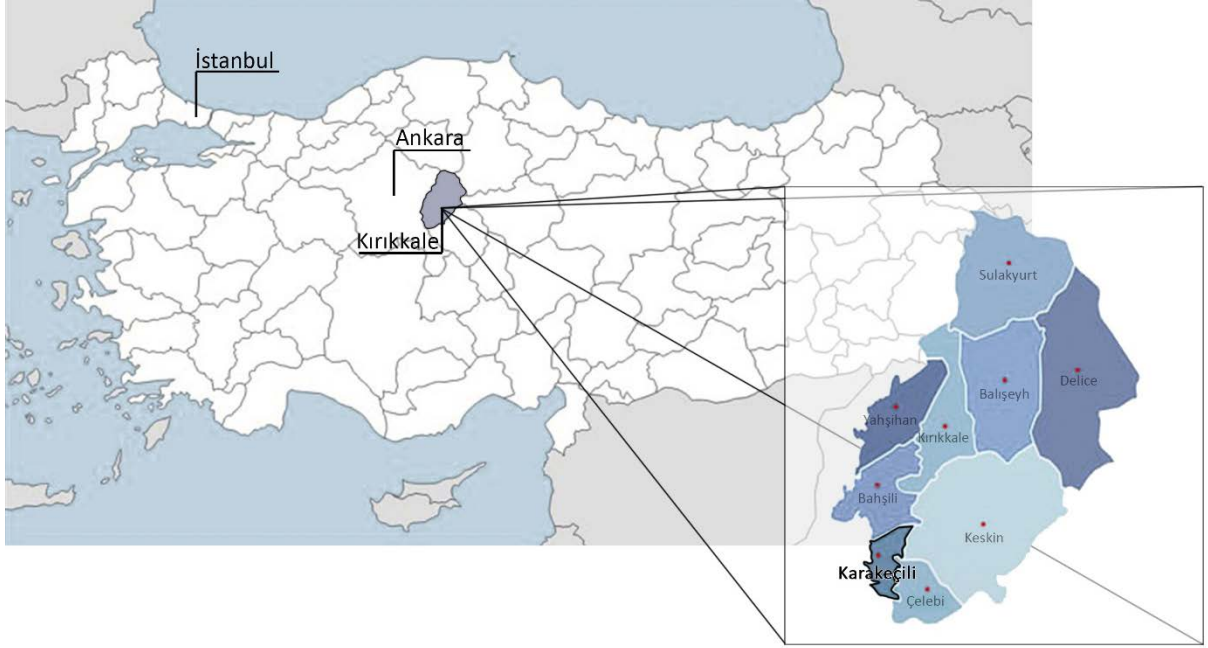
Saha çalışmalarında, mahalledeki farklı yapı türlerine ait kapı örnekleri yerinde incelenmiş ve fotoğraflarla belgelenmiştir. Görseller üzerinden malzeme türleri, süsleme detayları ve kullanım izleri analiz edilmiş; elde edilen bulgular doğrultusunda ölçekli çizimler hazırlanarak kapıların biçimsel ve oransal özellikleri belirlenmiştir.

Kapıların yapım teknikleri, montaj sistemleri, açılım yönleri ve süsleme öğeleri, önceden belirlenen bir sınıflandırma sistemine göre değerlendirilmiştir. Yapı sahipleriyle yapılan görüşmelerde kapıların dönüşümü ve üretim pratiklerine dair veriler toplanmıştır.

Elde edilen veriler, geleneksel ve modern üretim teknikleri ile mimari belleğin sürekliliği bağlamında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve kapıların yalnızca fiziksel bir yapı elemanı değil, aynı zamanda kültürel belleğin taşıyıcıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÇALIŞMA ALANI

Kırıkkale ilinde bulunan Karakeçili ilçesi (Şekil 1), Kuzeyde Bahşili, doğuda Keskin ve Çelebi ilçeleri, güneyde ise Ankara'nın Bala ilçesi ile çevrilidir. Karakeçili, 225 kilometrekare alana sahiptir ve bu alanın 117 kilometrekarelik kısmı resmi kayıtlara geçmiştir. Kırıkkale'ye 35 kilometre, Keskin'e 30 kilometre, Çelebi'ye 25 kilometre, Bala'ya 25 kilometre ve Ankara'ya 95 kilometre mesafededir. İlçenin yüksekliği 1. 100 metredir (URL-5).



Şekil 1. Kırıkkale ili ve Karakeçili ilçesinin konumu.

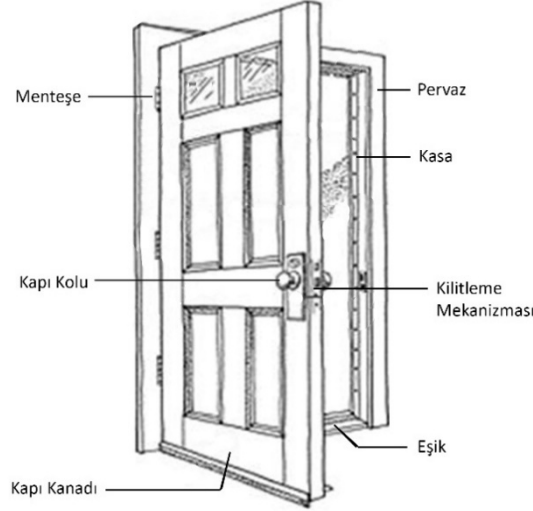
KAPI TÜRLERİ

KAPI ELEMENLARI VE TEKNİK TANIMLAR

Kapılar, yalnızca geçişi sağlayan elemanlar değil; aynı zamanda güvenlik, mahremiyet, erişim kontrolü ile ısı ve ses yalıtımı gibi işlevleri bir arada sunan sistemlerdir. Temelde, birden fazla bileşenin birleşimiyle oluşurlar.

Teknik olarak bir kapının temel elemanları (Şekil 2) aşağıdaki gibi tanımlanabilir (Alemdağ, 2025):

- **Kapı Kasası:** Kapı kasası, kanadın yerleştirildiği açıklığı çevreleyerek sabitlenmesini sağlar; ahşap, metal veya PVC gibi malzemelerden üretilip yapıya mekanik olarak bağlanır.
- **Kapı Kanadı:** Açılıp kapanan hareketli yüzeydir. Menteşe ya da ray sistemiyle kasaya bağlanır. Tek veya çift kanatlı olabilir; masif ya da panel sistemli şekilde tasarlanabilir.
- **Eşik:** Kapı altına yerleştirilen bu eleman, su ve hava geçişini önlemek için kullanılır; ancak engelsiz geçişin amaçlandığı iç mekânlarda tercih edilmeyebilir.
- **Pervaz (Süpürgelik):** Kapı kasası ile duvar arasındaki boşlukları kapatmak ve estetik bir görünüm sağlamak amacıyla, genellikle kapının her iki yanında uygulanan yüzeysel kaplama elemanıdır.
- **Menteşe ve Bağlantı Elemanları:** Kapı kanadını kasaya sabitleyen menteşeler, kapının güvenli ve düzgün çalışmasını sağlar. Standart menteşelere ek olarak, projeye göre gizli menteşe veya raylı sistemler de kullanılabilir.
- **Kilitleme Mekanizması:** Kapının güvenlik işlevini yerine getiren donanımlardır. Silindirik, elektromekanik ya da akıllı kilit sistemleri gibi farklı türleri mevcuttur.
- **Kapı Kolu ve Aksesuarlar:** Kapının kullanıcıyla etkileşimini sağlayan elemanlardır. Malzeme ve tasarım tercihleri; kullanım yoğunluğu ve estetik beklentilere göre değişiklik gösterebilir.



Şekil 2. Kapı Elemanları, (Rao & Singh, 2024).

KAPILARIN MALZEMEYE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Ahşap Kapılar: Doğal ve sıcak bir görünüm sunar; iç mekânlarda tercih edilir. Genellikle çam, köknar, kayın, meşe ve kavak kullanılır (Bıçak, 2017).

- **Masif Ahşap Kapılar:** Tek parça ahşaptan üretilir; dayanıklı, iyi yalıtımlı ve ses geçirmez.
- **Boş Gövdeli Kapılar:** Hafif ve ekonomik, iç mekânlarda kullanılır; ses yalıtımı sınırlıdır.
- **Masif Gövdeli Kapılar:** Ahşap veya yonga levha çekirdek içerir; boş gövdeli kapılara göre ağır ve üstün ses yalıtımı sağlar (Rao & Singh, 2024).

Metal Kapılar:

- **Çelik kapılar:** Yüksek güvenlik ve dayanıklılık; dış girişlerde tercih edilir.
- **Alüminyum kapılar:** Hafif, korozyona dayanıklı; deniz kıyısı bölgeleri ile çağdaş mimari tasarımlarda yaygın olarak tercih edilmektedir.
- **Demir kapılar:** Dayanıklı ve estetik; konutlarda ana giriş unsuru olarak kullanılır (Rao & Singh, 2024).

Cam Kapılar:

- **Tam Cam Kapılar:** Maksimum doğal ışık sağlar, modern tasarımlarda tercih edilir.
- **Panel Cam Kapılar:** Şeffaflık ve mahremiyet arasında denge sunar (Rao & Singh, 2024).

Fiberglas Kapılar: Ahşap görünümü taklit eder, ancak çürüme, şekil bozukluğu ve böcek gibi dış etkilere karşı yüksek direnç gösterir; özellikle dış mekânlarda yaygın kullanılır (Rao & Singh, 2024).

Kompozit Kapılar: Ahşap lifleri ile reçine veya köpük çekirdeğin birleşimiyle üretilir. Hem estetik hem de dayanıklılık açısından avantaj sağlar (Rao & Singh, 2024).

PVC / Vinil Kapılar: Hafif, düşük bakım gerektiren ve nem ile böceklerle karşı dirençli kapılardır; genellikle sürgülü ve veranda kapılarında tercih edilir (Rao & Singh, 2024).

BİÇİMSEL ÖZELLİKLERE GÖRE KAPI TÜRLERİ

Kapılar, işlevsel ihtiyaçları karşılarken mimari estetiği de tamamlayan temel yapı elemanlarıdır. Biçimsel niteliklerine göre; açılım yönü, yapısal form ve tasarım detaylarına bağlı olarak farklı türlerde sınıflandırılırlar.

Tek Kanatlı Kapılar: En yaygın kullanılan kapı türüdür. Genellikle iç mekân geçişlerinde tercih edilir. Tek bir menteşe sistemiyle açılır ve kapanır (Rao & Singh, 2024). Şekil 3a’da örnek olarak gösterilmiştir.

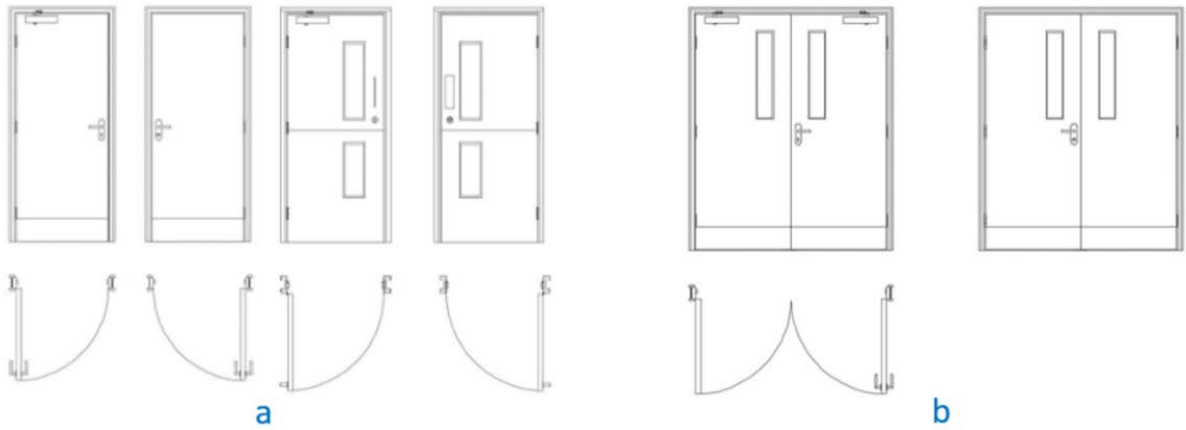
Çift Kanatlı Kapılar: Geniş açıklıklarda kullanılan bu kapılar, iki hareketli kanattan oluşur. Simetrik ya da asimetrik biçimde tasarlanabilirler. Daha çok anıtsal ya da prestijli yapılar için uygundur (Rao & Singh, 2024). Şekil 3b’de örnek olarak gösterilmiştir.

Sürgülü Kapılar: Yatay düzlemde kayarak açılan bu kapılar, özellikle mekân tasarrufu sağlamak amacıyla tercih edilir. Genellikle balkon geçişleri veya modern iç mekânlarda yer alır. Açıklığın büyüklüğüne ve her iki tarafta bulunan boşluğa bağlı olarak kapı tek kanatlı, çift kanatlı veya daha fazla kanatlı olabilir (Rao & Singh, 2024).

Katlanır Kapılar: Panel bölümlmeli bu kapılar, birkaç panel hâlinde katlanabilir; genellikle veranda, iç–dış geçişlerde geniş açıklıklar için uygundur. Ahşap, alüminyum veya UPVC malzemelerle üretilebilir (Elmabrouk, 2024), (Gorse ve diğ., 2020).

Döner Kapılar: Genellikle cam ve metal bileşenlerden oluşan döner kapılar, dikey eksen etrafında döner hem iç hem dış hava sirkülasyonunu kontrol eder ve enerji tasarrufuna katkı sağlar (Elmabrouk, 2024), (Gorse ve diğ., 2020).

Salıncak Kapılar: Her iki yöne açılabilen bu kapılar, genellikle yoğun sirkülasyonlu alanlarda kullanılır. Kapı tek kanatlı ya da çift kanatlı olabilir. Kanatlar, “çift yönlü yay menteşesi” olarak adlandırılan özel menteşelerle sabitlenir ve kullanılmadığı zaman kapının kapalı kalmasını sağlar (Rao & Singh, 2024).



Şekil 3. Tek kanatlı kapı (a), çift kanatlı kapı (b), (Alemdağ, 2025).

SÜSLEME VE DONATILARA GÖRE KAPI TÜRLERİ

Kabartmalı ve Oymalı Kapılar: Geleneksel Türk mimarisinde kabartmalı ve oymalı kapılar, estetik ve kültürel ifade aracı olarak öne çıkar. Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde, ahşap kapılar rumi, palmet ve yıldız motifleriyle süslenmiştir (Bozer, 2018).

Camlı Kapılar: Camlı kapılar, mimaride hem işlevsel hem estetik bir unsur olarak öne çıkar. Orta Çağ’dan itibaren vitraylarla zenginleştirilen bu kapılar, ışık geçirgenliğiyle mekâna katkı sunarken; günümüzde temperli ve lamine cam teknolojileriyle güvenlik ve dayanıklılık kazandırılmıştır. Modern mimaride ise, minimal çerçeveli cam kapılar mekân arasındaki görsel sürekliliği sağlamaktadır (URL-1), (URL-2).

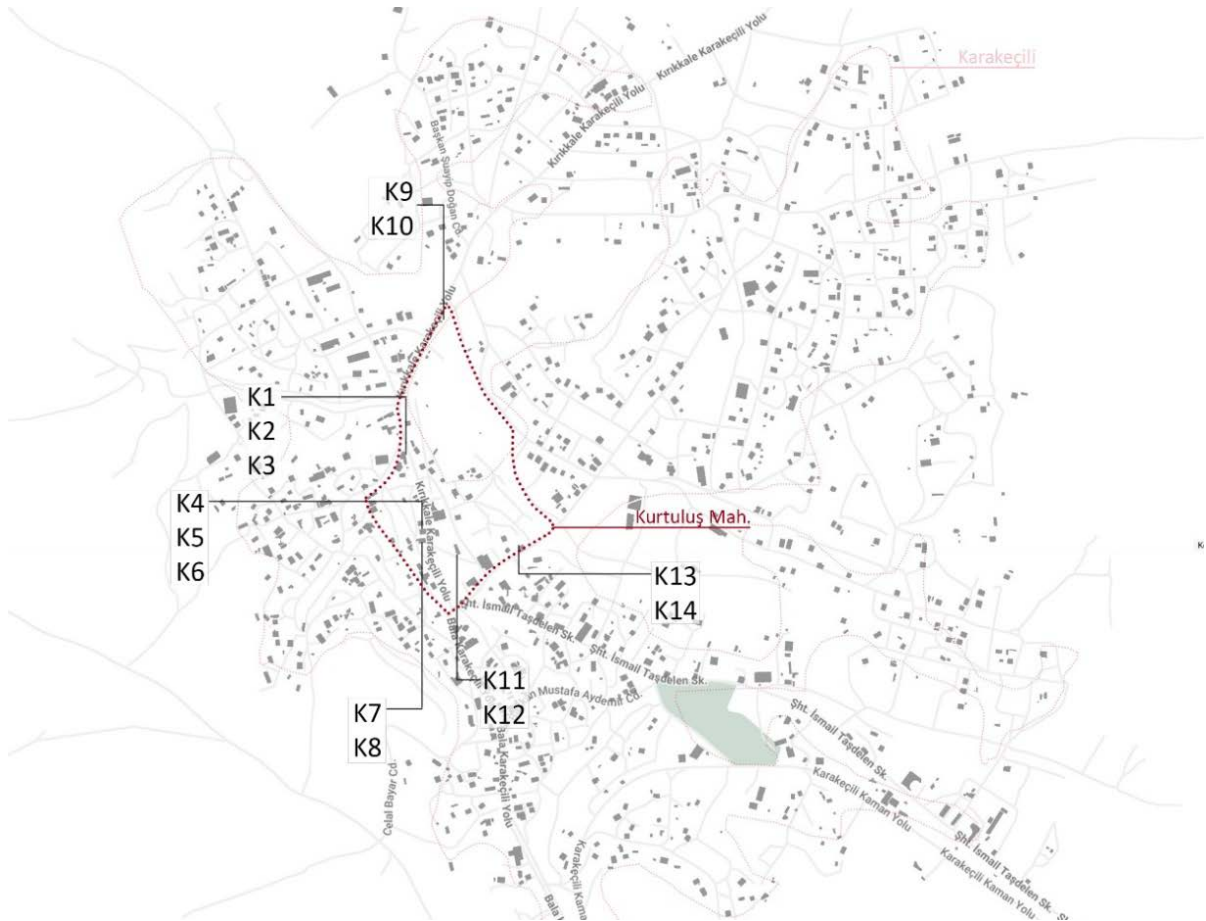
Demir İşlemeli Kapılar: Demir işlemeli kapılar, tarih boyunca güvenlik ve estetik işlevleriyle öne çıkmıştır. Dövme demirle şekillendirilen rumi ve bitkisel motifler, özellikle Gotik ve Barok dönemlerde yapıya sanatsal bir nitelik kazandırmıştır. Günümüzde ise gelişen teknolojiyle daha karmaşık ve dayanıklı formlar üretilmektedir (Vidovszky, 2023).

Ayna Kapılar: Aynalı kapılar, ışığı yansıtarak özellikle dar ve loş mekânların daha geniş ve aydınlık algılanmasına katkı sağlar. Bu özellikleriyle, mekânsal derinlik ve ferahlık hissi oluştururlar (URL-3).

Kaplama Kapılar: Kapılar genellikle MDF, suntalam veya ahşap gibi malzemelerin üzerine uygulanan dekoratif kaplamalarla üretilir. Doğal ahşap kaplamalı kapılar konutlarda tercih edilirken, estetik ve yüksek maliyetleriyle öne çıkar. Laminat kaplamalı kapılar ise ofislerde yaygın olarak kullanılır; çeşitli desen ve renk seçenekleriyle daha ekonomik alternatifler sunar (Bıçak, 2017; URL-4).

SAHA ÇALIŞMALARI

Bu çalışma kapsamında, Kırıkkale ilinin Karakeçili ilçesinde bulunan geleneksel kapı örnekleri kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Seçilen kapılar, düzenli bir şekilde numaralandırılarak (örneğin K1, K2 vb.), her biri ölçülerek ölçekli tasarımlarla kaydedilmiştir. Şekil 4'te seçilen kapıların mahalle içerisindeki konumları gösterilmektedir.



Şekil 4. Karakeçili ilçesinde seçilen kapıların konumları.

K1

Bu çalışmada incelenen geleneksel ahşap kapı, yerel malzeme kullanımı ve kültürel birikimi yansıtan bir mimari unsur olarak değerlendirilmektedir. Doğal ahşaptan üretilmiş olan kapı (Şekil 5), yerel el işçiliğinin izlerini taşıyan sade ve işlevsel bir tasarıma sahiptir. Dar, dikdörtgen ve tek kanatlı yapısı ile klasik panel düzeni ve üstteki sabit cam açıklığı hem estetik hem de aydınlatma ihtiyacına geleneksel çözümler sunmaktadır. Motif içermemesi, sadelik ve işlevselliğin öncelendiğini gösterirken; ipli kilit ve çivi detayları, yerel uygulamaları yansıtmaktadır. Bu özellikler, kapının yalnızca bir geçiş elemanı değil; aynı zamanda mahremiyet, güvenlik ve toplumsal aidiyetin simgesi olarak sosyo-kültürel değer taşıdığını ortaya koymaktadır.



Şekil 5. K1 Kapı Görseli.

K2

Masif ahşaptan üretilmiş olan geleneksel iç mekân kapısı (Şekil 6), doğal dokusu ve rengiyle bölgeye özgü marangozluk geleneğini yansıtmaktadır. Dikdörtgen formlu, tek kanatlı ve dört panelli yapısı hem yapısal sağlamlık hem de görsel uyum sunmaktadır. Oyma ya da süsleme içermeyen panel düzeni, yüzeyde oluşan gölge ve hacimle sade bir estetik değer kazandırmaktadır. Gösteriştan uzak bu tasarım, işlevselliği esas alan geleneksel anlayışın bir ifadesidir. İç mekânda kullanılması, mahremiyet ve düzen sağlarken, kapıyı yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda kültürel bir öge hâline getirmektedir. Tüm bu nitelikler, kapının ait olduğu yapının yaşam biçimi, ekonomik düzeyi ve el işçiliği hakkında anlamlı ipuçları sunmaktadır.



Şekil 6. K2 Kapı Görseli.

K3

Geleneksel konutlarda iç mekân geçiş elemanı olarak yaygın kullanılan bu ahşap kapı, mimari yapı kültürünün yalın ve işlevsel tasarımını yansıtan özgün bir mimari ögedir. Boya veya cila kullanmadan doğal ahşaptan üretilmesi, estetik sadeliği ve sürdürülebilir malzeme kullanımını öne çıkartmıştır. Dört tane dikdörtgen panelden meydana gelen yapısı (Şekil 7), dayanıklılık ve görsel denge sağlarken yerli marangozluk geleneğinin izlerini taşımaktadır. Kapıda bir bezeme bulunmaması, panel düzenleri sayesinde yüzeyinde oluşan hareketler kapıya sade bir estetik kazandırmıştır. Bu tarz kapılar, yalnızca geçiş elemanı olarak kalmaz; işlevsellik, mahremiyet, ve geleneksel yaşam kültürünün mekânlara yansımaları açısından sosyo-kültürel anlamlar da taşır. Bu açıdan kapı, geleneksel yapının benliğini gösteren güçlü bir temsil ögesidir.



Şekil 7. K3 Kapı Görşeli.

K4

Dış mekâna geçişi sağlayan bu ahşap kapı (Şekil 8), sade biçimi, süslemesiz yüzeyi ve doğal malzemesiyle yerel yapı mimarisinin işlevsellğe dayalı yaklaşımını yansıtmaktadır. Düşey ahşap çıtalarla oluşturulmuş yüzey, hem üretim kolaylığı hem de dayanıklılık açısından işlevsel bir tercihtir. Zamanla oluşan renk solmaları ve yüzey bozulmaları, kapının çevresel etkilere verdiği tepkileri ve uzun yıllar kullanımını göstermektedir. Bir bezeme bulunmaması, kaynakların verimli kullanıldığı yalın bir mimari anlayışa işaret etmektedir. Derin söveli boşluğa yerleştirilmiş olan kapı, yalnızca geçiş elemanı değil; güvenlik, mahremiyet ve iklimsel koruma gibi işlevleriyle de önemli bir göstergedir.



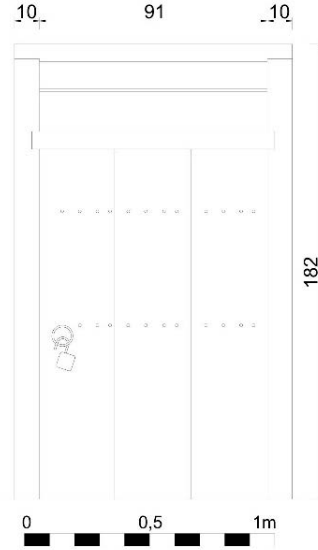
Şekil 8. K4 Kapı Görşeli.

K5

Doğal ahşaptan üretilen bu geleneksel kapı, taş duvar içine yerleştirilmiş yapısıyla kırsal mimarinin sade ve işlevsel karakterini yansıtmaktadır (Şekil 9). Yüzey işlemi yapılmamış düşey levhalar, yerel zanaatkârlığı ve dönemin ekonomik şartlarını göstermektedir. Dar ve sade formu geçiş işlevine odaklanırken, üst açıklık ve sonraki müdahaleler kullanıcı kaynaklı değişimleri yansıtmaktadır. Süsleme içermeyen yapısı işlevselliği öncelerken; yüzeydeki aşınma ve izler, kapının uzun süredir kullanılmadığını düşündürürken, bu kapı, sadece yapısal değil, aynı zamanda kültürel bir göstergedir.



K5



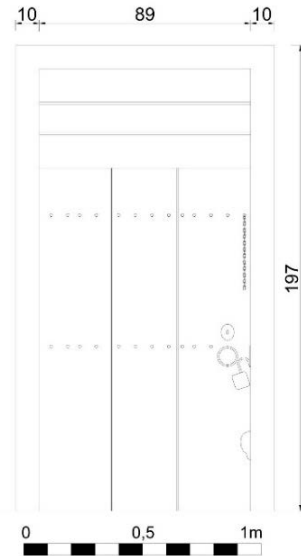
Şekil 9. K5 Kapı Görseli.

K6

Doğal ahşap malzemeden üretilen ve dikey levhalardan oluşan kapı (Şekil 10), süsleme içermemesiyle yerel üretim anlayışının ekonomik ve işlev odaklı yapısını göstermektedir. Alt kısımdaki deformasyonlar uzun süreli kullanımı, sonradan eklenen zincir ve kilit ise kullanıcı müdahalesini yansıtmaktadır. Üstteki açıklık, ılık ve hava geçirgenliği gibi iklimsel ihtiyaçlara işaret ederken bu yönleriyle kapı, yerel zanaatkârlığın, doğal malzeme kullanımının ve sosyo-kültürel kimliğin mimari bir yansımasıdır.



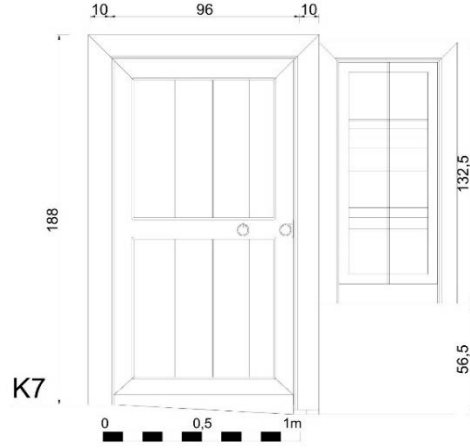
K6



Şekil 10. K6 Kapı Görseli.

K7

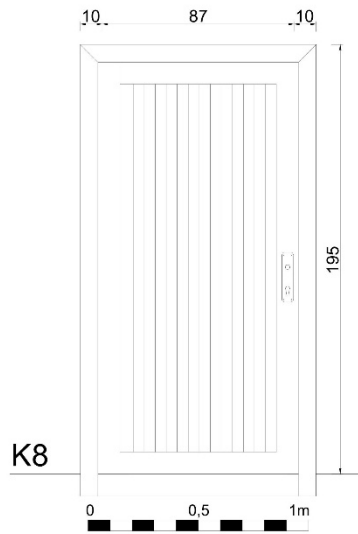
Doğal ahşap malzemeden üretilen bu geleneksel kapı, yerel mimarinin malzeme, biçim ve kültürel bağlam açısından özgün karakterini yansıtmaktadır. Yüzeydeki boya dökülmeleri, çatlaklar ve renk solmaları, malzemenin yaşlanma sürecini gösterirken; dar ve alçak ölçüleriyle tasarlanan kapı (Şekil 11), sade panel düzeniyle işlevsel ve kullanıcı odaklı bir çözüm sunmaktadır. Herhangi bir süsleme içermemesi, estetikle bütünleşen sadelik anlayışını yansıtmaktadır. Önündeki geleneksel desenli halı ise, kapının kültürel anlamını güçlendirerek bu alanı sembolik bir geçiş mekânına dönüştürmektedir. Malzeme, ölçü ve işlev arasındaki uyum, kapının yalnızca yapısal değil, aynı zamanda kültürel aidiyetin bir ifadesidir.



Şekil 11. K7 Kapı Görşeli.

K8

Tamamen doğal ahşaptan üretilen bu geleneksel dış kapı (Şekil 12), yerel mimaride işlevsellik, sadelik ve dayanıklılık ilkelerini yansıtan özgün bir yapı ögesidir. Düşey ahşap çıtalardan oluşan yüzey, hem üretim kolaylığı hem de sade bir ritim sunmaktadır. Zamanla aşınmış mavi boya izleri, Anadolu'daki simgesel renk tercihlerini yansıtırken; süsleme içermemesi işlev odaklı üretimi göstermektedir. Alçak eşik ve dar açıklık, insan ölçeğiyle uyumlu bir mekânsal ilişki kurmaktadır. Taş duvarla bütünleşen bu kapı, fiziksel sınırın ötesinde, yerel malzeme kullanımını ve geleneksel yaşam biçimini temsil eden kültürel bir göstergedir.



Şekil 12. K8 Kapı Görşeli.

K9

Doğal ahşaptan yapılan bu geleneksel kapı, kırsal mimaride işlevsellik ve sadeliği esas alan yapı anlayışının tipik bir örneğidir (Şekil 13). Yüzeyindeki çatlaklar ve aşınmalar malzemenin doğal eskimesini, estetikten uzak sade tasarımı ise işlev odaklı üretimi yansıtmaktadır. Üst açıklık ışık veya havalandırma amacıyla düşünülmüş olabilirken, sarı cepheyle oluşturduğu kontrast yerel estetik anlayışa işaret etmektedir. Donatı eksikliği ve genel sadeliği, kapının hizmet girişine ait olabileceğini düşündürmektedir. Bu yönleriyle kapı, hem geçiş elemanı hem de yerel kültürün ve mekânsal belleğin bir yansımasıdır.



Şekil 13. K9 Kapı Görseli.

K10

Doğal ahşaptan yapılan ve dikey tahta panellerden oluşan kapı (Şekil 14), yüzey işlemi ve süsleme içermezken; çatlaklar ve renk değişimleri, uzun süreli dış etkilere maruz kaldığını göstermektedir. Dar ve sade formu, temel geçiş işlevine odaklandığını ortaya koyarken, ilkel donatısı ve beyaz taş duvarla kurduğu kontrast, görsel sadeliği desteklemektedir. Bu özellikleriyle kapı, ikincil mekânlara ait olabilecek, gündelik yaşamın ve yerel üretimin sade bir temsilidir.



Şekil 14. K10 Kapı Görseli.

K11

Bu geleneksel iç mekân kapısı, sade tasarımıyla 20. yüzyılın ikinci yarısında kırsal konutlarda yaygınlaşan modernleşme sürecinin mimari bir yansımasıdır. Boyanmış masif ahşap ya da kontrplaktan üretilmiş olan kapı (Şekil 15), düşük maliyetli ve dayanıklı bir yapı anlayışını temsil etmektedir. Düz panelli formu ve üstteki buzlu cam açıklığı, ışık geçirgenliği ve mahremiyet sağlamaya yöneliktir. Herhangi bir süsleme içermemesi, seri üretim odaklı pratik çözümleri yansıtırken; bu tür kapılar, modernleşme ile geleneksel yaşam biçiminin iç içe geçtiği bir dönemsel geçişin izlerini taşımaktadır.



Şekil 15. K11 Kapı Görseli.

K12

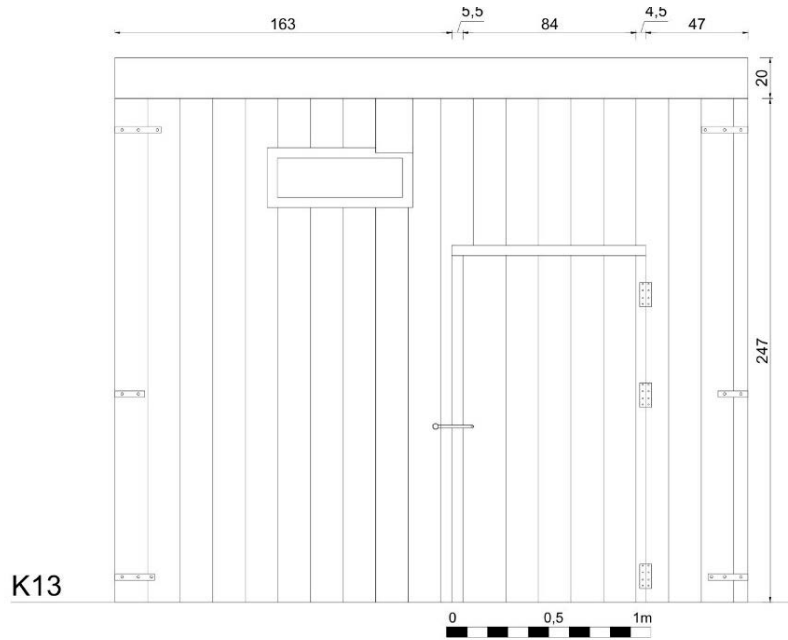
Doğal ahşaptan üretilen ve beyaza boyanan bu geleneksel konut kapısı (Şekil 16), yerel mimaride sadeliği öne çıkaran bir anlayışı yansıtmaktadır. Dikey yerleştirilmiş ahşap çıtalar, sade bir ritim oluştururken; süsleme bulunmaması, dayanıklılık ve temizlik gibi kaygıların öncelendiğini göstermektedir. Üstteki cam açıklık ışık geçirgenliği sağlarken, metal korkuluk güvenlik amacına hizmet etmektedir. Ön yüzeye eklenen metal boru ise kullanıcı alışkanlıklarının mekân üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Bu yönleriyle kapı, hem işlevsel hem de sosyo-kültürel gereksinimleri yansıtan çok yönlü bir yapı elemanıdır.



Şekil 16. K12 Kapı Görseli.

K13

Doğal ahşaptan yapılan bu geleneksel kapı, yerel mimaride depo, ahır gibi büyük açıklıklı alanlara hizmet eden işlevsel bir yapı ögesidir. Boya veya süsleme içermeyen dikey çıtalı yüzeyi (Şekil 17), dayanıklılığı ve üretim kolaylığını öne çıkarmaktadır. Zamanla oluşan çatlak ve solmalar malzemenin doğal eskimesini yansıtmaktadır. Sağdaki küçük kanat, pratik kullanım sağlarken; üstteki cam açıklık ışık alımına katkıda bulunmaktadır. Sade donatılarla tamamlanan bu kapı, modern müdahalelerle değişime uğramış yapının içinde, yerel üretim kültürünün ve kullanıcı odaklı çözümlerin yalın bir temsilidir.



Şekil 17. K13 Kapı Görseli

K14

Doğal ahşaptan imal edilen bu geleneksel konut kapısı, kırsal mimarinin sade, işlevsel ve yerel malzemeye dayalı anlayışını yansıtmaktadır. Dikey ince tahta çıtalardan oluşan kapı, zamanla aşınmış mavi boyasıyla dikkat çekerken (Şekil 18), bu renk Anadolu'da kötülüklerden korunma inancıyla sembolik bir anlam da taşımaktadır. Bezeme ya da oyma içermeyen dikdörtgen formu, dayanıklılığı önceleyen yalın bir üretim anlayışını göstermektedir. Basit metal kulp ve kilit gibi donatılar, temel güvenlik işlevi görürken, eşikteki taş basamak ahşap ve taşın yerel mimarideki birlikte kullanımını yansıtmaktadır. Bu kapı, sadece geçiş işlevi gören bir öge değil; aynı zamanda el işçiliğinin, kültürel inanışların ve gündelik yaşamın mimarideki sade bir temsilidir.



Şekil 18. K14 Kapı Görseli

Tablo 1. Kırıkkale ili Karakeçili ilçesi Geleneksel Konut Kapı Özellikleri.

	Kapı Kodu	Malzeme	Kanat Tipi	Kullanıldığı Yapı Türü	Süsleme	Cam Açıklığı	Kilitleme Mekanizması	Yapıldığı Yıl
	K1	Doğal ahşap	Tek kanatlı	Konut giriş kapısı	Yok (sade)	Var (üst sabit cam)	İpli kilitleme, çivi	Tahmini 1940'lar
	K2	Doğal ahşap üzeri cila	Tek kanatlı	İç mekân kapısı	Yok (sade)	Yok	Anahtar	1945 - 1950 Yıllar arası
	K3	Doğal ahşap üzeri cila	Tek kanatlı	İç mekân kapısı	Yok (sade)	Yok	Anahtar	1945 - 1950 Yıllar arası
	K4	Boyanmış doğal ahşap	Tek kanatlı	Konut giriş kapısı	Yok (sade)	Yok	Asma kilit	Tahmini 1940'lar
	K5	Doğal ahşap	Tek kanatlı	Kullanılan depo kapısı	Yok (sade)	Var (üst sabit cam)	Asma kilit	1950 - 1955 Yıllar arası
	K6	Doğal ahşap	Tek kanatlı	Depo kapısı	Yok (sade)	Var (üst sabit cam)	Asma kilit	1950 - 1955 Yıllar arası
	K7	Boyanmış doğal ahşap	Tek kanatlı	Avluya açılan kapı	Yok (sade)	Yok	Anahtar	1940
	K8	Boyanmış doğal ahşap	Tek kanatlı	Depo kapısı	Yok (sade)	Yok	Anahtar	1982
	K9	Doğal ahşap	Tek kanatlı	Kömürlük Kapısı	Yok (sade)	Var (üst sabit cam)	Sürme demir kulp	1982
	K10	Doğal ahşap	Tek kanatlı	Depo kapısı	Yok (sade)	Yok	Sürme demir kulp	1982

Tablo 1 (devamı). *Kırıkkale ili Karakeçili ilçesi Geleneksel Konut Kapı Özellikleri.*

	Kapı Kodu	Malzeme	Kanat Tipi	Kullanıldığı Yapı Türü	Süsleme	Cam Açıklığı	Kilitleme Mekanizması	Yapıldığı Yıl
	K11	Boyanmış masif ahşap	Tek kanatlı	İç mekân kapısı	Yok (sade)	Var (üst sabit cam)	Anahtar	1985
	K12	Boyanmış masif ahşap	Tek kanatlı	İç mekân kapısı	Yok (sade)	Var (üst sabit cam)	Anahtar	1985
	K13	Doğal ahşap	Tek kanatlı	Depo kapısı	Yok (sade)	Yok	Sürme demir kulp	1982
	K14	Boyanmış doğal ahşap	Tek kanatlı	Depo kapısı	Yok (sade)	Yok	Anahtar	1982

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışma, Kırıkkale ili Karakeçili ilçesi Kurtuluş Mahallesi'nde yer alan geleneksel kapıların mimari, yapısal ve kültürel özelliklerini kapsamlı bir şekilde belgeleyerek, bölgenin özgün mimari kimliğinin korunmasına yönelik önemli veriler sunmuştur. İncelenen örnekler, yerel marangozluk geleneğinin, malzeme kullanım alışkanlıklarının ve sosyo-kültürel değerlerin mekâna yansıyan somut göstergeleri niteliğindedir.

Elde edilen bulgular, bu kapıların yalnızca geçiş unsuru değil; aynı zamanda kültürel belleğin, toplumsal aidiyetin ve yerel estetik anlayışın taşıyıcıları olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, mevcut kapıların yerel malzeme ve tekniklerle korunması, kültürel mirasın sürekliliği için önemlidir. Ayrıca, yeni inşa edilecek yapılarda bölgenin mimari karakteristiğini yansıtan ölçü, malzeme, form ve detayların benimsenmesi; geleneksel estetiğin çağdaş yapı teknikleriyle uyumlu biçimde yeniden yorumlanması önerilmektedir.

Sonuç olarak, Kurtuluş Mahallesi'ndeki geleneksel kapılar, yerel kimliğin sürdürülebilirliği ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarımı açısından stratejik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, yerel yönetimler, mimarlar ve halkın iş birliğiyle yürütülecek koruma, belgeleme ve eğitim faaliyetleri hem mevcut değerlerin yaşatılmasına hem de yeni yapı üretiminde kültürel sürekliliğin sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

ÇIKAR ÇAKIŞMASI

Yazarlar, makaleyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilecek herhangi bir çıkar çakışması olmadığını beyan ederler.

KAYNAKÇA

Bektaş, C. (2001). Halk Yapı Sanatı. İstanbul: Literatür Yayıncılık

Bıçak, S., & Atar, M. (2017). Panel kapı üretiminde kullanılan materyal ve metotlar; Tosya örneği. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 864-875

- Bozer, R. (2018). Yeni Türkiye Yayınları. H. C. Güzel, K. Çiçek & S. Koca (Editörler), *Türkler* (1. baskı, ss. 911–917). <https://www.altayli.net/ortacag-anadolu-turk-ahsap-sanatinda-kundekari-teknigi.html>
- Bozkurt, S., & Altınçekiç, H. (2013). Anadolu'da geleneksel konut ve avluların özellikleri ile tarihsel gelişiminin Safranbolu evleri örneğinde irdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 63(1), 69–91. <https://doi.org/10.17099/jffiu.69807>
- Brookes, E. (2020). Intimate architectures: a cultural geography of doors. *Social & Cultural Geography*, 23(2), 1–17. <https://doi.org/10.1080/14649365.2020.1821389>
- Canöz, M. E. (2020). Kırıkkale Konur Köyü evlerinin mimari özellikleri. *Journal of Architectural Studies*, 5(2), 45–63.
- Çelik, O. & Bideci, A. (2025). *Material and Design Analysis of Doors in Traditional Düzce–Konuralp Architecture*. *Architecture*, 5(1), 15. <https://doi.org/10.3390/architecture5010015>
- Elmabrouk, B. (2024). *Openings: Different Types of Doors Based on the Mechanism & Usage* [Ders notları]. Metropolitan State University of Denver. <https://www.scribd.com/document/784866825/DOORS>
- Gorse, C., Johnston, D., & Pritchard, M. (2020). *Dictionary of Construction, Surveying and Civil Engineering* (2. baskı). Oxford University Press. (Bölüm: Folding door) <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780198832485.001.0001/acref-9780198832485>
- Koç Altuntaş, S., & Onur, M. (2021). Kültürel mirasın sürekliliği bağlamında yerel bir dinamik: Kırıkkale-Keskin Rahmi Pehlivanlı Konağı. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(73), 1198–1207.
- Lakot Alemdağ, E. (2025). *Kapı ve Pencereleer*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi. <https://hdl.handle.net/11436/10533>
- Laleli, Y. S. (2014). Kırıkkale–Keskin'deki kültür varlıklarının belgelenmesi, koruma önerilerinin geliştirilmesi ve Fişekhane Binası restorasyon projesi (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=G72IUT1SFQUeVlcYHMu7Og&no= fdDnJptXaH yx j2Mz5P7A>
- Rao, R., & Singh, S. (2024). Doors and Door Types (1. baskı). Noble Science Press. <https://doi.org/10.52458/9788196897444.nsp2024.eb.ch-07>
- Rapoport, A. (1969). *House Form and Culture*. Prentice-Hall.
- Siebert, B. (2012). Doors: On the materiality of the symbolic. *Grey Room*, 47, 6–23. https://www.researchgate.net/publication/254924995_Doors_On_the_Materiality_of_the_Symbolic
- Vidovszky, I. (2023). The impact of material and crafting technology on the shaping and design of wrought iron architectural elements. *Journal of Architecture and Urbanism*, 47(2), 171–182. <https://doi.org/10.3846/jau.2023.19631>
- URL-1 Old English Doors. (2025). *From Tradition to Modernity: The Evolution of Stained Glass Doors in Architecture*. *Old English Doors Blog*. Erişim tarihi: Temmuz 31, 2025, <https://www.oldenglishdoors.co.uk/blog/from-tradition-to-modernity-the-evolution-of-stained-glass-doors-in-architecture>
- URL-2 Summit Doors. (t.y.). *Historical Perspectives on Glass in Doors: Tracing the Evolution of Design and Material Architectural Elements*. *Journal of Architecture and Urbanism*, 47(2), 171–182. Erişim tarihi: Temmuz 31, 2025, <https://www.summitdoors.ca/post/historical-perspectives-on-glass-in-doors-tracing-the-evolution-of-design-and-material>

URL-3 Indigo Doors. (2024). *Interroom Doors with Mirrors and Glass: Functionality and Style in Your Interior*. Indigo Doors Blog. Erişim tarihi: Temmuz 31, 2025, <https://indigodoors.com/info/blog/interroom-doors-with-mirrors-and-glass-functionality-and-style-in-your-interior.html>

URL-4 KABDOOR. (t.y.). *Ahşap Kaplama Kapılar*. KABDOOR Resmî Web Sitesi. Erişim tarihi: Temmuz 31, 2025, <https://www.kabdoor.com/ahsap-kaplama-kapilar>

URL-5 Vikipedi. (t.y.). Karakeçili. Vikipedi. Erişim tarihi: Ağustos 9, 2025, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Karake%C3%A7ili>